

Het Baljuwschap van Aire-sur-la-Lys

Het gebouw, van oorsprong een vlaams ontwerp in Renaissance-stijl en dat te vinden is op de hoek van de « Arrasstraat » en « 't Grote Plein », werd in 1600 gebouwd en deed voor de schutterij van de stad dienst als wachthuis.

In het algemeen wordt 't 'geheel' « Baljuwschap » genoemd, dit omdat tussen 1634 en 1789 het gebouw meerdere keren dienst heeft gedaan voor rechtszittingen van belangrijke hoofdschouten van Aire. Er is hier sprake van een in werking gestelde regeling van de stadsrechter in de tijd waarin de bewoners meewerkten aan de militaire verdediging van de stad.

De destijdsse veranderingen in Aire waren voor de aartshertogen het begin van een bloeitijdperk. Door de algemene welvaart kon de Magistraat een belangrijk gemeenteraadsprogramma in werkstellen. Het gezag van de wethouders werd bevestigd door de uitvoering van de volgende opdrachten ;

- de voltooiing van de Domstiftkerk Saint-Pierre (St.Petruskerk),
- de voltooiing van de kerk Notre Dame ; hedendaags vernield,
- en de opbouw van nieuwe slachthuizen.

In die tijd waren menig kunstenaars en werklieden in Aire aanwezig, hetgeen erg gunstig voor de militaire post was.

Zo ontving, de toen in 1597 dienstzijnde officier van administratie, briefstukken uit Brussel, met daarin vermeld de ophef van de aanslagbelasting en een bouwvergunning van en voor een wachthuis op het marktplein van de stad.

Het bouwen gaat actief van start in 1600 onder toezicht van de wethouders. Op 22 november 1600 gaat men over tot de inauguratie van het gebouw wat slechts enkele jaren later volledig wordt afgemaakt.

Het gebouw met een vloeroppervlakte van 125 m² ziet er onregelmatig en vierhoekig uit en heeft drie voorgevels met een uitzicht respectievelijk op 't 'Grote Plein', 'de Arrasstaat' en de 'Bourgstraat' (In de laatste vernoemde straat hadden menig koks hun winkel).

De architect, Pierre Framery, heeft zich laten inspireren door een deel van een oud èn in 1651 verdwenen gemeentehuis in Amsterdam, hetgeen de snelheid van de bouw verklaart en de zwakte van het gebouw zelf.

In de loop der eeuwen zijn talrijke restauraties nodig geweest.

DE BUITENVERSIERING

De buitengevels zijn overvloedig versierd, zelfs degene die niet goed te zien is. Aan de voorgevels van 't Grote Plein' en de 'Bourgstraat' ondersteunen smalle stenen pilaren respectievelijk 4 en 3 booggewelven.

Een breteche, een specificatie van de vlaamse architectuur, geeft aan het monument een Italiaanse uitstraling maar doet voornamelijk denken aan de sleclelijke (stads) paleizen van Nederland. De sierstrook, halverwege en net boven de booggewelven omcirkelt het gebouw. Het bevat 32 vierkante metopen (soort sierelementen) waarvan de motieven, fijntjes beeldhouwd,

de attributen van de « Toison d'Or » (GuldenvliesOrde) weergegeven: Infanteriesabels op knoestige St.Andréstokken, de initialen van de lijfspreuk van 't bourgondisch vorstenhuis (geslacht) ; AIFM,offerschalen en veelvuldige wapentrofeeën met hellebaarden, piketten, zwaarden, ronde schilden, musketten, kruithoorns, helmen... Aan de twee uiteinden van de sierstrook zijn Jakobsschelpen te zien.

Vanaf de 'Bourgstraat' kun je in 't midden, tussen de vensterkappen van de eerste verdieping, twee tegeltjes zien met de opschriften « Anno » en « 1600 » die de bouwdatum aangeven. Aan de kant van de 'Arrasstraat' zien we bij één van de vensters bovenaan, uit de timpaan (een soort holte) de oorlogsgodin 'Bellonne' verschijnen. Ze heeft een helm op en is omringd door vele uit de XVI^{de} eeuw afkomstige strijdwapens. Aan de kant van 't Grote Plein zijn aan de zijkanten van de breteche mythologische figuren te zien, voor de helft mens en voor de helft krokodil die in een tweegevecht tegen elkaar uitkomen.

Helemaal bovenaan 't gebouw, bevindt zich de met beelden versierde bovenrand, aantonend de drie theologische deugden (Geloof, Hoop en Liefdadigheid), de vier hoofddeugden, (Bedachtzaamheid, Rechtvaardigheid, Geestkracht en Gematigdheid), de 4 natuurelementen (Vuur, Lucht, Water en Aarde) en 1 persoonsfiguur, voorstellend Pierre Framery, de bouwmeester van het gebouw. En dan uiteindelijk is bovenop 't dak een windwijzer in de vorm van een schutter geplaatst. Een zandsteen met 't wapenteken van Tramerie afkomstig uit 't zaalpaleis werd in 1907 onder de booggewelven ingemetseld.

DE BINNENRICHTING

Het interieur van 't wachthuis is uiteraard veel eenvoudiger dan de buitenkant. Er zijn vier verdiepingen:

- De kelder. Sinds 1750 was het een noodzaak om 't gewelf door een aanzienlijk metselwerk te ondersteunen daar deze dreigde in te storten.
- De zaal van de benedenverdieping met een oppervlakte van 6 m bij 7 is betegeld met klinkers (bakstenen) De wapentekens van Artois zijn op de mooie schouw geplaatst. De houten trap is opmerkelijk en leidt ons naar de bovenverdieping. De trapleuning is authentiek.
- De grote zaal van de bovenverdieping heeft een oppervlakte van 10 m bij 11 ; de tussenschotten zijn allemaal weggehaald. Het beschikt over een mooie schouw, waarin aardewerktegeltjes zijn geplaatst. Deze zijn afkomstig uit de XVIIIe eeuw en in Aire vervaardigd. Vooral het fraaie bouwwerk van het plafond is opmerkelijk.
- De zolderruimten deden dienst als verblijfplaatsen voor soldaten.

Het baljuwschap heeft vervolgens dienst gedaan voor diverse activiteiten (wachthuis, rechtbank, een tijdelijk gemeentehuis (dit nog voor de aanvang van de Revolutie), belastingkantoor, kantongerecht en in de XIX^{de} en XX^{ste} eeuw was het een politiecommissariaat. Sinds 1970 is het in gebruik gesteld als VVV-kantoor van Aire-sur-la-Lys. De grote zaal van de bovenverdieping wordt gebruikt voor exposities.

Sinds 1886 is het baljuwschap onder Historische Monumentenzorg geplaatst.

